dr hab. Tomasz Czapiewski, prof. US
Instytut Nauk o Polityce i Bezpieczeństwie
Uniwersytet Szczeciński

Szczecin, 2 listopada 2026 r.

RECENZJA

osiągnięć naukowych dr Bożeny Iwanowskiej w związku z postępowaniem w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego, prowadzonym przez Federację Naukową Uniwersytet VIZJA w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie nauki o polityce i administracji.

Recenzja została sporządzona w związku z wyznaczeniem mnie przez Radę Doskonałości Naukowej w dniu 18 marca 2026 r. do składu komisji habilitacyjnej w charakterze recenzenta oraz z uchwałą Rady Naukowej Dyscyplin Nauki o Polityce i Administracji oraz Stosunki Międzynarodowe Federacji Naukowej Uniwersytet VIZJA z dnia 22 kwietnia 2026 r. w sprawie powołania komisji habilitacyjnej w postępowaniu habilitacyjnym Pani dr Bożeny Iwanowskiej. O powołaniu zostałem powiadomiony 1 lipca 2026 r. pismem, którego skan przesłano pocztą elektroniczną. Umowę z podmiotem habilitującym, datowaną na 2 lipca 2026 r., podpisałem elektronicznie 13 lipca 2026 r., a dostęp do dokumentacji wniosku, datowanej na 22 grudnia 2025 r., uzyskałem 16 lipca 2026 r. Część udostępnionych wówczas plików była uszkodzona i nie mogła zostać odczytana. Okoliczność tę potwierdził pracownik podmiotu habilitującego. Teksty publikacji, których w ten sposób nie mogłem odczytać, habilitantka przesłała mi bezpośrednio pocztą elektroniczną 6 września 2026 r., informując jednocześnie mnie i sekretarz komisji, że dalszą korespondencję dotyczącą postępowania należy kierować do pełnomocników habilitantki (adwokata i radcy prawnego).

Celem recenzji jest, zgodnie z art. 221 ust. 8 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, ocena, czy wskazane we wniosku osiągnięcia naukowe odpowiadają wymaganiom określonym w art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy, a w szczególności czy stanowią znaczny wkład w rozwój dyscypliny nauki o polityce i administracji.

1. Uwagi wstępne

Wykaz osiągnięć naukowych stanowiących znaczny wkład w rozwój dyscypliny (22 grudnia 2025 r., 32 s.) w cz. I pt. „Wykaz osiągnięć naukowych albo artystycznych, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy" wskazuje cztery odrębne pozycje:

- osiągnięcie z art. 219 ust. 1 pkt 2 lit. a – monografia „Always in Fives", VIZJA University Press, 2025, ss. 774;
- osiągnięcie z art. 219 ust. 1 pkt 2 lit. b – cykl powiązanych tematycznie artykułów „Legitymizacja władzy, etyka administracji i język instytucjonalny w naukach o polityce i administracji", 12 pozycji oraz 6 pozycji uzupełniających;
- osiągnięcie z art. 219 ust. 1 pkt 2 lit. c – „System GMMBR […] oraz biblioteka Mechanism Dossiers (MD 01–40)";
- osiągnięcia wskazane w punkcie 4 wykazu, inne niż w poprzednich punktach.

Autoreferat (147 s., podpisany 22 grudnia 2025 r.) wyodrębnia i omawia jako osiągnięcie główne wyłącznie monografię, w podrozdziale „4.1 Osiągnięcie główne". Cykl artykułów, osiągnięcie projektowe i pozycje z punktu I.4 nie są w autoreferacie omówione jako odrębne osiągnięcia w formie przedstawionej w wykazie. Teksty tworzące zgłoszony cykl omówiono jako niewyodrębnioną część dorobku publikacyjnego, w podrozdziale 4.2 „Osiągnięcia towarzyszące i dorobek uzupełniający". Należy dodać, że w tytule podrozdziału 4.2 znajduje się wyrażenie: „(wybór, 2024-2025)", choć podrozdział obejmuje teksty nawet z 2011 roku.

Rozbieżność w obrębie dokumentacji złożonej przez habilitantkę dotyczy więc przedmiotu i sposobu uzasadnienia wniosku. Z całości dokumentacji nie wynika w sposób jednoznaczny, którym rezultatom wnioskodawczyni przypisuje samodzielny znaczny wkład w rozwój dyscypliny. Można w uzupełnieniu wskazać, że wykaz (s. 1) określa monografię jako osiągnięcie naukowe „w dziedzinie nauk o polityce i administracji, w dyscyplinie nauki o państwie i administracji publicznej" – jednostka o takiej nazwie nie występuje w klasyfikacji.

Dalszy wywód prowadzę osobno dla każdej z trzech zgłoszonych ścieżek oraz dla osiągnięć ujętych w punkcie I.4 wykazu. Część 2 dotyczy monografii i jest najobszerniejsza, ponieważ tylko monografię habilitantka omówiła w autoreferacie jako wyodrębnione osiągnięcie, a ponadto spełnia ona wymóg formalny. Część 3 dotyczy zgłoszonego cyklu artykułów, część 4 – osiągnięcia projektowego, a część 5 – pozycji z punktu I.4. We wszystkich częściach 2–5 oceniam, czy wykazano znaczny wkład w rozwój dyscypliny. W

częściach 2–4 badam ponadto spełnienie wymogów właściwych dla poszczególnych form osiągnięcia. Część 6 obejmuje pozostałe uwagi: aktywność naukową, dokumentację wniosku oraz inne okoliczności odnotowane bez wpływu na konkluzję.

2. Osiągnięcie z art. 219 ust. 1 pkt 2 lit. a – monografia „Always in Fives. »First the Files, Then the Guns« – The Administrative Grammar of Genocide under the Nazi German Occupation of Poland, 1939–1945"

Artykuł 219 ust. 1 pkt 2 lit. a wymaga, aby wydawnictwo, które opublikowało monografię, było w roku wydania ujęte w wykazie sporządzonym na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a. Warunek ten należy uznać za spełniony, ponieważ wydawnictwo uczelni macierzystej wnioskodawczyni figuruje w wykazie ogłoszonym komunikatem Ministra Edukacji i Nauki z dnia 22 lipca 2021 r. pod nazwą „Wydawnictwo Akademii Ekonomiczno-Humanistycznej (AEH)", identyfikator 65700, poziom I.

Osobnego rozważenia wymaga to, czy przedmiot monografii mieści się w dyscyplinie, w której to postępowanie jest prowadzone. Znaczny wkład, o którym mowa w art. 219 ust. 1 pkt 2, ma być wkładem w rozwój określonej dyscypliny. Odpowiedź na to pytanie rozstrzyga też o tym, wobec jakiego stanu badań należy mierzyć nowość ustaleń.

Profil literatury przywołanej w monografii należy ocenić jako wyraźnie historiograficzny. Bibliografia jest obszerna, a artykuły w czasopismach stanowią w niej niewielką część. Wśród przywołanych czasopism są m.in. „Journal of Genocide Research", „Holocaust and Genocide Studies", „Contemporary European History", „Genocide Studies International", „Genocide Studies and Prevention", „Dapim: Studies on the Holocaust", „German Studies Review", „Slavic Review" i „European History Quarterly". Czasopisma politologiczne w węższym sensie reprezentują np. „American Political Science Review", „Perspectives on Politics", „Journal of Conflict Resolution" i „Journal of Peace Research". Warstwa empiryczna opiera się na źródłach historycznych i archiwalnych.

Wątpliwości co do przynależności przedmiotu pracy do dyscypliny należy rozstrzygnąć na korzyść habilitantki. Monografia bada procedury administracyjne, ich język, obieg dokumentu oraz działania aparatu władzy, a kategorie te można uznać za należące do rdzenia nauk o administracji. Dystans czasowy badanego materiału i szczególny charakter przypadku nie wyprowadzają tematu poza dyscyplinę. Monografia przywołuje ponadto politologiczny nurt porównawczych badań nad ludobójstwem, a także literaturę z zakresu

władzy i erozji instytucji. Warunek przynależności przedmiotu badań do dyscypliny można więc uznać za spełniony.

Temat podjęty w monografii należy uznać za ważny. Mechanizmy administracyjne, dzięki którym decyzje o charakterze zbrodniczym stają się możliwe do wykonania przez zwykłych urzędników, pozostają istotnym przedmiotem badań nad warunkami proceduralnymi przemocy państwowej. Trafna jest też decyzja o oparciu pracy na materiale archiwalnym, a nie wyłącznie na literaturze naukowej.

Autorka lokuje nowość osiągnięcia przede wszystkim w autorskiej ramie analitycznej GMMBR, określanej jako „mid-range framework" (s. 19) i „original contribution" (s. 114), wraz z systemem kodów i opartą na nim biblioteką czterdziestu Mechanism Dossiers, który przedstawia jako „original to this study" (s. 64). Za nowy uznaje także mechanizm mediacji językowej i translacyjnej, wyodrębniony jako osobna rodzina kodów i wprowadzony jako „a novel analytic contribution" (s. 60). Autoreferat za „jeden z najbardziej oryginalnych rezultatów projektu" uznaje ponadto zestaw wskaźników wczesnego ostrzegania (s. 41).

Monografia odwołuje się do rozbudowanego zestawu koncepcji: Webera, Arendt, Baumana, Foucaulta, Agambena, Beethama, Schmitta i Manna. Teorii w pracy nie brakuje, ale problemem jest sposób jej użycia. Jej rola pozostaje interpretacyjna i porządkująca. Sama autorka pisze, że „classic accounts of totalitarian rule and bureaucratic violence supply the lenses, but the direction of travel is always from testimony to concept and back again" (s. 41). Zadeklarowany kierunek jednak znajduje w wykonaniu ograniczone odzwierciedlenie. Dotyczy to zwłaszcza twierdzeń o związkach przyczynowych: nie wyjaśniono dostatecznie, które obserwacje przemawiają za przyjętą interpretacją ani jak rozważono inne możliwe wyjaśnienia. Te same fragmenty świadectw bywają przy tym odczytywane równolegle w kategoriach kilku koncepcji, a przyporządkowanie epizodu do kilku kategorii nie rozstrzyga jeszcze o trafności przypisanego mu mechanizmu. Koncepcje rzadko służą do ustalenia, w jakich warunkach dana kategoria przestaje działać i w jaki sposób wyniki wymuszają modyfikację wcześniejszych modeli. Ramy teoretyczne można uznać raczej za język opisu niż za narzędzie wyjaśniania. Widać to wyraźnie we wstępie. Kilkanaście koncepcji, m.in. autorów wymienionych wyżej, ilustrowanych jest głównie tymi samymi epizodami z kilku świadectw.

Monografia deklaruje w przedmowie: „The aim is not to retell these narratives as illustrations of theory" (s. 20). Wykonanie nie w pełni odpowiada tej deklaracji. Tabele analiz poszczególnych świadectw w podrozdziale 4.2 zawierają kolumnę „Analytical

Interpretation", a relacje służą głównie przyporządkowaniu wydarzeń do uprzednio przyjętych kategorii i wykazaniu, że określone praktyki ilustrują, potwierdzają bądź egzemplifikują znane koncepcje. Czasowniki „illustrate", „demonstrate", „exemplify" i „underscore" wraz z formami pochodnymi często powracają w różnych częściach rozprawy. Rzadko materiał prowadzi do zakwestionowania kategorii, ograniczenia jej zakresu albo sformułowania twierdzenia, którego wcześniej nie postawiono.

Bogactwo materiału źródłowego, które stanowi niewątpliwy walor pracy, nie przekłada się jednak na wyjaśnianie zjawisk. Empiria pełni funkcję exemplum dla istniejącej teorii częściej niż funkcję podstawy pozwalającej uzyskać nowe ustalenia. Można w tym dostrzec zasadnicze ograniczenie metodologiczne monografii.

Zastrzeżenia budzi także deklarowane zastosowanie process tracingu. Monografia powołuje się na George'a i Bennetta, Beacha i Pedersena, Checkela oraz Mahoneya, wskazuje „within-case causal inference" (s. 28) i „diagnostic traces" (s. 30), a w tabeli metodologicznej wymienia „Bayesian consistency" (s. 107). Odwołaniom do logiki bayesowskiej nie towarzyszy jednak rozumowanie prowadzone w tej konwencji. Nie wykazano przekonująco, jak dokonywana jest aktualizacja hipotez pod wpływem dowodów. Nie pokazano, jak poszczególne obserwacje wpływają na ocenę wiarygodności konkurencyjnych wyjaśnień ani dlaczego ich wystąpienie byłoby bardziej prawdopodobne przy jednym z nich.

Podstawowym rezultatem jest w praktyce rekonstrukcja uporządkowanej sekwencji: registration - spatial concentration - transport - killing modality - cover-up or survival (s. 64), z analogicznymi ciągami w kolejnych częściach. Taka sekwencja może być materiałem dla process tracingu, ale proceduralne następstwo zdarzeń nie jest jeszcze obserwacją procesu przyczynowego. Trudno też odnaleźć typowe dla aparatu pojęciowego process tracingu cztery klasyczne testy dowodowe czy ocenę mocy dowodowej poszczególnych obserwacji.

Etapu wykazania mechanizmu przyczynowego monografia nie przeprowadza w sposób systematyczny. Sformułowano propozycje P1–P5, zestawione w syntezie na s. 684, i powiązano je z materiałem MD 01–40. P1–P3 przedstawiono także w rozdziale 3 (s. 191), z odwołaniami do dossier. Nie pokazano jednak dostatecznie, jak poszczególne obserwacje doprowadziły do sformułowania tych propozycji oraz jak sprawdzono je wobec innych przypadków. Powtarzalność opisanych sekwencji traktowana jest jako potwierdzenie zależności przyczynowych. Nie przedstawiono oceny, które obserwacje pozwalają odróżnić działanie postulowanego mechanizmu od innych procesów mogących prowadzić do podobnego następstwa zdarzeń.

Osobnego uzasadnienia wymaga wykorzystanie wyników analizy historycznej do konstruowania narzędzi diagnozy współczesnej administracji. Wskaźniki wczesnego ostrzegania mają według autoreferatu znajdować zastosowanie w audytach etycznych administracji publicznej, monitoringu polityk publicznych, systemach compliance oraz w programach edukacji obywatelskiej i urzędniczej (s. 42). Monografia zapowiada zaś „comparative portability" (s. 114) jako źródło takich wskaźników. Wskaźniki te wyprowadzono retrospektywnie z celowo dobranego materiału, który pochodzi z przypadku szczególnego.

Nie wykazano, w jakim zakresie zaproponowane wskaźniki pozwalają odróżnić procedury sprzyjające przemocy systemowej od praktyk występujących również w państwach demokratycznych. Rejestracja ludności, klasyfikowanie, hierarchia i kontrola przestrzenna same w sobie nie zapewniają takiego rozróżnienia. Autoreferat określa wskaźniki jako narzędzia heurystyczne (s. 35), a monografia wskazuje warunki przenoszenia proponowanego ujęcia na inne przypadki (s. 61–62). Zastrzeżenie dotyczy głównie uzasadnienia przypisywanych im zastosowań diagnostycznych i prewencyjnych. Poszczególne dossier zawierają łącznie ponad 200 pozycji, wśród których powracają warianty tych samych zjawisk. Wiele z nich opisuje okoliczności jednostkowe, choć szablon dossier zaleca formułowanie ich w sposób ogólny, a część dotyczy przemocy już trwającej, nie jej wczesnych oznak. Zestawienia syntetyczne zamieszczone w kilku miejscach pracy różnią się zakresem i stopniem szczegółowości. Nie przedstawiono przejrzystej procedury ich wyprowadzenia z list jednostkowych ani sprawdzenia ich trafności. Dokumentacja nie daje więc podstaw do uznania ich wartości diagnostycznej za wykazaną ani do przypisywania im potwierdzonej skuteczności prewencyjnej.

Monografia stwierdza ogólnie, że opisane mechanizmy odpowiadają wzorcom obserwowanym w badaniach porównawczych (s. 100), nie zestawia jednak wskaźników EWI z ustaleniami tych badań ani nie wykazuje, że je poprawiają lub uzupełniają. Twierdzenia o nowości nie zostały dostatecznie skonfrontowane z wcześniejszym dorobkiem. Podstawowa sekwencja GMMBR („register → concentrate → deport → kill → erase") jest bliska schematowi procesu zniszczenia R. Hilberga. Autorka wskazuje go jako punkt odniesienia (s. 41), a własną odmienność wiąże z traktowaniem rutyn administracyjnych jako mechanizmów przyczynowych, a nie kontekstu, oraz z przypisywaniem im kodów na poziomie pojedynczych kroków (s. 144). Nie wykazuje jednak, jakie nowe ustalenia wynikają z tego rozwiązania w porównaniu z jego ujęciem. Także w części dotyczącej mediacji językowej

nowość nie została dostatecznie uzasadniona. Eufemizmy i językowe formy organizowania przemocy były już przedmiotem badań. Sama monografia określa pracę V. Klemperera jako „foundational" (s. 87). Nie wykazano, jaka odrębna wartość wyjaśniająca wynika z ujęcia tych zjawisk jako osobnej rodziny mechanizmów. Podobnie w przypadku kategorii „judicial mimicry" autorka wskazuje klasyczne odniesienia i zbliżone terminy (s. 52), lecz nie przeprowadza porównania pozwalającego ustalić odrębność treści proponowanej kategorii.

Sposób przywołania literatury wykazuje cechę ogólniejszą, wykraczającą poza omawiany punkt. Prace przywoływane są często zbiorczo, bez wskazania, które ich ustalenie stanowi podstawę twierdzenia. Przykładowo, artykuł J. Zimmerera o kolonialnych źródłach polityki wschodniej (2005) pojawia się wielokrotnie, bez wskazania strony, zwykle w skrótowych formułach, bez rekonstrukcji jego argumentacji i bez zestawienia jej z własnymi ustaleniami. Tom zbiorowy T. Ginsburga i T. Moustafy o sądach w reżimach autorytarnych jest wielokrotnie powoływany jako całość, bez wyróżnienia rozdziału, autora i strony oraz bez sformułowania twierdzenia, które z tej pracy miałoby wynikać. Takie odesłanie nie pozwala odtworzyć konkretnego uzasadnienia przywołanej tezy. W tym miejscu warto szerzej omówić sposób powoływania prac zbiorowych. Bibliografia zawiera liczne tomy pod redakcją wskazane jako całość, przy mniejszej liczbie opisów bibliograficznych poszczególnych rozdziałów. W tekście tomy te przywoływane są zwykle zbiorczo, bez lokalizacji, np. „for historiographical orientation, Bloxham & Moses, 2010" (s. 118). Czytelnik nie może ustalić, czyj rozdział i o jakim tytule stanowi podstawę twierdzenia.

Praca deklaruje „audytowalność" jako swój walor warsztatowy, tymczasem sposób dokumentowania źródeł nie odpowiada tej deklaracji. Zdecydowana większość odwołań w konwencji autor–rok nie zawiera numeru strony. Wskazania stronicowe skupiają się przy kilku autorach źródeł historycznych (zwłaszcza Madajczyku, Lemkinie i Hilbergu), a w warstwie teoretycznej należą do wyjątków, także przy wielokrotnie przywoływanych Arendt i Foucaulcie. Ustalenia te wymagają rozdzielenia, ponieważ nie mają jednakowej wagi. Brak numeru strony przy parafrazie utrudnia weryfikację, lecz sam w sobie nie dowodzi nierzetelności. Odrębną usterką jest niekonsekwentne przypisanie autorowi określonej koncepcji: na s. 192 i 225 „moral disengagement" przedstawiono jako koncepcję lub teorię Z. Baumana, a na s. 217 termin ten wiązany jest z jego analizą, choć jest to kategoria A. Bandury, którą monografia sama omawia w podrozdziale na s. 54, a na s. 48 trafnie odróżnia od tezy Baumana. Pokrewieństwo problematyki biurokratycznego oddalenia i osłabienia odpowiedzialności nie uzasadnia takiej atrybucji. Odrębnie należy oceniać powierzchowne

wykorzystanie literatury, gdy wielokrotnym odesłaniom nie towarzyszy rekonstrukcja i zastosowanie ustaleń przywoływanych prac. W efekcie odesłanie do literatury nie zawsze oznacza, że teza, przy której je umieszczono, znajduje oparcie we wskazanym źródle. Na marginesie należy odnotować usterki redakcyjne, m.in. wielokrotnie powtarzające się sklejone wyrazy (np. „forcedlabor", „steplevel").

Charakterystycznym rysem pracy jest rozbieżność między językiem opisu metodologii a procedurą rzeczywiście przeprowadzoną. Monografia posługuje się określeniami „auditability", „replicable" i „Intercoder Reliability and Adjudication Protocol". Część deklarowanych rozwiązań istnieje, ponieważ przedstawiono książkę kodową, protokół i szablony dossier. Nie wszystkie deklarowane procedury zostały wykonane.

Przykładem jest brak sprawdzenia zgodności między koderami. Aneks B (s. 731) stwierdza wprost, że wszystkie czterdzieści świadectw kodowała autorka, a przedstawiony protokół opisuje, w jaki sposób zgodność „would be assessed in replication". Nie można więc przedstawiać zgodności między koderami jako uzyskanego zabezpieczenia rzetelności tego badania. Aneks C miał według zapowiedzi zawierać trzy w pełni opracowane dossier jako przykłady, a zawiera jedynie szablon (s. 732–734).

Książka kodowa i ujednolicone dossier zwiększają przejrzystość analizy oraz tworzą warunki do jej niezależnego odtworzenia. Przytaczane fragmenty świadectw, na których opierają się wnioski, nie zawsze mają jednak lokalizację umożliwiającą weryfikację. Dokumentacja nie przedstawia też wyników sprawdzenia, czy zastosowanie tych reguł przez innego badacza prowadzi do porównywalnych rozstrzygnięć. Określenie procedury jako w pełni replikowalnej wykracza więc poza to, co wykazano. Należy odróżnić przygotowanie protokołu umożliwiającego replikację od empirycznego sprawdzenia zgodności uzyskiwanych wyników.

Ustawa nie definiuje „znacznego wkładu", ale przyjmuje się, że chodzi o osiągnięcie, które dotyczy tematów dotychczas niepodjętych albo niepodjętych w takim wymiarze[1]. Osiągnięcie takie ma więc walor nowości naukowej i powoduje, że stan wiedzy przed jego przedstawieniem i po nim uległ korzystnej zmianie, a zmiana ta jest w opinii przedstawicieli dyscypliny istotna. Wskazuje się przy tym, że kryterium ma charakter ilościowo-jakościowy, czyli że dorobek musi być jednocześnie odpowiednio obszerny i prezentować odpowiedni poziom merytoryczny.

[1] K. Ślebzak, [w:] K.W. Baran (red.), *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, Warszawa 2020, s. 399.

Kryterium obszerności monografia spełnia. Zasadnicze pytanie brzmi, czy wyniki znacząco zmieniają dotychczasowy stan wiedzy w dyscyplinie. Monografia nie przynosi twierdzenia teoretycznego ani wykazanego mechanizmu przyczynowego, które modyfikowałyby wcześniejsze wyjaśnienia administracyjnych i biurokratycznych mechanizmów ludobójstwa. Wnosi natomiast usystematyzowany materiał empiryczny o skali i stopniu opracowania, który pozwala uznać go za znaczący przyrost wiedzy źródłowej. W materiale z własnych transkrypcji i przekładów relacji kwalifikacje tłumacza przysięgłego mają zastosowanie bezpośrednie. Dobór czterdziestu relacji z około czterystu oparto na kryteriach podanych w tekście (s. 23), a zastrzeżenie co do jego następstw dla sprawdzianu hipotezy przedstawiono niżej. Relacje opracowano według jawnych reguł (książka kodowa, protokół, szablon dossier – aneksy A–C), a opisane w nich procedury – rejestrację, obieg dokumentu, organizację pracy, koncentrację przestrzenną - ujęto w kategoriach właściwych analizie administracji. Tak przygotowany korpus może stanowić podstawę dalszych badań porównawczych nad proceduralnymi warunkami przemocy państwowej.

Ujęcie przedmiotu badań w kategoriach administracyjnych można uznać za podjęcie w dyscyplinie zagadnienia dotąd nieopracowanego w takim wymiarze, a w tym mieści się nowość osiągnięcia w rozumieniu przyjętym wyżej. Autorski wkład polega na systematyzacji materiału, konstrukcji zestawu kodów i dossier, a także częściowo na silniejszym wyeksponowaniu wymiaru językowego i translacyjnego. Ma charakter dokumentacyjny i klasyfikacyjny, nie zaś wyjaśniający.

Końcowa partia monografii (w podrozdziale § 4.5, s. 682–686) powraca do omówionych wyżej deklaracji nowości i zestawia propozycje P1–P5. Jako wkład w nauki o polityce autorka przedstawia ponadto uczynienie wytwarzania legalności i władzy infrastrukturalnej „measurable” (s. 682). Pięć ustaleń określonych jako „robust” (s. 683) dotyczy współdziałania urzędów, koordynacji przez dokumenty, rutyny jako nośnika przymusu, uznaniowości w punktach przejścia i języka jako narzędzia władzy. Sama autorka stwierdza, że drugie z nich odpowiada przedstawionej przez Cz. Madajczyka (1970) rekonstrukcji roli formularzy, przepustek i listów przewozowych („matches”, s. 683), a ustalenia dotyczące okupacji jako całości uznaje za zbieżne z syntezami, które uwidoczniły ten sam obieg („dovetails with”, s. 684). Część „Theoretical Payoffs” przedstawia relację z klasycznymi teoriami głównie jako ich empiryczne uwidocznienie, nadanie im treści operacyjnej lub wskazanie, w czym się przejawiają („becomes visible”, „gains operational

content", „appears in", s. 684). Zapowiadane jest też przesunięcie klasycznych tez („at times repositions").

Widoczna jest dysproporcja między rezultatami a językiem, którym są charakteryzowane. Autoreferat posługuje się określeniami „nowy, politologiczny paradygmat badania państwa", „nowy standard metodologiczny", „pełna replikowalność", „kompletny ekosystem badawczy", a sposób prezentacji osiągnięcia opiera się na mnożeniu symetrycznych zestawień pojęciowych: wymiar teoretyczny–metodologiczny–praktyczny, AJTM–LIM–TLMM, model makro-mezo-mikro, których odrębnej operacjonalizacji zwykle nie sposób wykazać i które w efekcie wzmacniają raczej wrażenie kompletności, niż służą analizie. Nie każda autorska kategoryzacja stanowi nowy paradygmat, a wysoki poziom deklarowanej innowacyjności wymaga odpowiednio mocnego uzasadnienia. Nadmiar deklaracji dotyczy jednak autoreferatu oraz tych partii książki, które zapowiadają nowy paradygmat i pełną replikowalność, a nie całości wywodu. Mimo to monografia daje podstawę do możliwego do obrony twierdzenia o własnym wkładzie, i to twierdzenie przyjmuję za podstawę oceny.

Konstrukcja materiału badawczego ogranicza moc wnioskowania. Spośród około czterystu relacji wybrano czterdzieści. Korpus pochodzi z zespołu 301 Archiwum Żydowskiego Instytutu Historycznego. Warunkiem włączenia była obecność wyraźnych odniesień do sprawców i procedur (s. 23), uwzględniono też kryteria zróżnicowania materiału. Hipoteza rozdziału 2 jest przedstawiana jako falsyfikowalna: gdyby legalność była jedynie ornamentem, nie należałoby oczekiwać powtarzalnego występowania formularzy, pieczęci, wezwań i protokołów w punktach przejścia do kolejnych czynności przymusu (s. 119). Taki dobór może jednak uprzywilejować materiał zgodny z hipotezą i nie pozwala traktować samej obecności tych śladów jako niezależnego jej sprawdzianu.

Odrębnej uwagi wymaga dopasowanie materiału źródłowego do celu badania. Rekonstrukcja „administracyjnej gramatyki ludobójstwa" zakłada ustalenie, jak działał aparat podejmujący i wykonujący decyzje. Świadectwa ocalałych pozwalają odtworzyć przebieg procedur, ich skutki i doświadczenia osób im poddanych, lecz dają bardziej ograniczony dostęp do przesłanek decyzji urzędniczych oraz do wariantów rozważanych i odrzuconych. Korpus kodowany lepiej oddaje więc sekwencje działań niż ich logikę decyzyjną. Wnioskowanie o tej logice wymagałoby szerszej konfrontacji z dokumentacją administracji okupacyjnej niż przedstawiona w monografii. Ograniczenie to dotyczy również wskaźników wczesnego ostrzegania wyprowadzanych z rekonstrukcji historycznej.

Ocenę monografii utrudnia sam sposób jej napisania. Praca liczy blisko osiemset stron, a jej znaczną część zajmuje dwukrotne opracowanie tych samych czterdziestu świadectw. Ramę teoretyczną i założenia metodologiczne wyłożono kilkakrotnie, pytania badawcze ze Wstępu powtórzono niemal dosłownie w dalszej części pracy, a kolejne rozdziały formułują własne zestawy pytań i hipotez. Monografia nie ma zakończenia wyodrębnionego poza rozdziałem 4 i ujętego osobno w spisie treści. Funkcję tę pełni krótki fragment „Summary & Conclusions", umieszczony w obrębie § 4.5. Zestawia on deklarowane elementy wkładu, lecz nie wykazuje dostatecznie, jakie nowe ustalenia przyniosło zastosowanie GMMBR. Rozbieżności między poszczególnymi częściami pracy wskazano wyżej.

Podstawą oceny jest łączna wartość poznawcza osiągnięcia, a nie pojedynczy błąd metodologiczny ani uchybienie redakcyjne. Wartość tę ograniczają: bogata empiria wykorzystywana w znacznej mierze ilustracyjnie, szerokie ramy teoretyczne nieprzekładające się na nowe wyjaśnienia, deklarowany process tracing dający rekonstrukcję sekwencji zamiast wykazania mechanizmów przyczynowych, niewystarczające odniesienie ustaleń do politologicznego stanu badań oraz niezrealizowana część deklarowanego rygoru metodologicznego. Ograniczenia te sprawiają, że wkład monografii jest węższy, niż deklaruje autorka, i ma charakter przede wszystkim dokumentacyjny i klasyfikacyjny.

Ograniczenia te nie przekreślają jednak wartości osiągnięcia. Opracowanie czterdziestu świadectw według jawnych reguł kodowania i w kategoriach analizy administracji porządkuje materiał w sposób, który pozwala go porównywać i wykorzystywać w dalszych badaniach. Przyrost wiedzy dotyczy przede wszystkim jej warstwy źródłowej i w mojej ocenie jest korzystny i istotny dla dyscypliny. Z tych przyczyn monografię należy uznać za znaczny wkład w rozwój dyscypliny nauki o polityce i administracji.

3. Osiągnięcie z art. 219 ust. 1 pkt 2 lit. b – cykl powiązanych tematycznie artykułów „Legitymizacja władzy, etyka administracji i język instytucjonalny w naukach o polityce i administracji"

Podstawowe zastrzeżenie dotyczy wymogu, by czasopisma figurowały w wykazie sporządzonym na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. b w roku opublikowania artykułu w ostatecznej formie. Cztery z dwunastu pozycji tworzących cykl, a dziewięć z osiemnastu wraz z pozycjami uzupełniającymi, ukazało się w dwóch czasopismach wydawanych przez oficynę uczelni macierzystej wnioskodawczyni: siedem w „Acta Humanitatis" (e-ISSN 2956-8714),

dwie w „AI, Law, Politics. An Interdisciplinary Journal on Human–AI Interaction in Legal and Political Systems” (e-ISSN 3072-1229, wydawca VIZJA University, pierwszy rocznik 2025). Za miarodajny należy przy tym uznać wykaz obowiązujący w roku opublikowania każdego z artykułów. Żadnego z tych dwóch tytułów nie ma ani w wykazie ogłoszonym komunikatem Ministra Nauki z dnia 5 stycznia 2024 r., ani w wykazach poprzednich. Wymogu z lit. b nie spełnia zatem jedna trzecia publikacji tworzących cykl, a połowa całego zestawu wraz z pozycjami uzupełniającymi.

Ocena dotyczy cyklu w składzie zadeklarowanym przez habilitantkę. Wyłączenie publikacji niespełniających wymogu dotyczącego miejsca ogłoszenia nie oznacza, że recenzent powinien konstruować z pozostałych tekstów inny cykl. Niezależnie od przeszkody formalnej cały zgłoszony zbiór został niżej oceniony również pod kątem powiązania tematycznego i znacznego wkładu.

Dokumentacja nie jest spójna co do rodzaju publikacji tworzących zgłoszony zbiór. Wszystkie osiemnaście pozycji ponumerowanych w wykazie należy zakwalifikować jako publikacje zamieszczone w czasopismach. Wśród nich nie ma rozdziałów w pracach zbiorowych ani monografii. Opis cyklu zamieszczony bezpośrednio nad listą stwierdza jednak, że cykl „obejmuje kilkanaście recenzowanych artykułów naukowych i rozdziałów monograficznych”, a wśród miejsc publikacji wymienia V&R Unipress. Opis zapowiada zatem także rozdziały monograficzne, których numerowana lista nie zawiera.

Nie wykazano, by zgłoszony zbiór artykułów spełniał ustawowe kryterium cyklu. Poza miejscem publikacji przepis stawia dwa warunki: powiązanie tematyczne artykułów oraz to, by ich całość stanowiła znaczny wkład w rozwój dyscypliny. Ustawa nie wymaga, by cykl był zaplanowany z góry, wymaga jednak, by powiązanie artykułów i wkład wynikający z całego zbioru zostały wykazane.

Uzasadnienie cyklu wnioskodawczyni przedstawiła w wykazie w częściach „Charakter osiągnięcia”, „Zakres i metodologia” oraz „Wkład własny autorki”. Wskazano tam wspólną ramę badawczą („analiza legitymizacji władzy i jej językowych, instytucjonalnych oraz proceduralnych mechanizmów”) oraz trzy „komplementarne nurty”: badania nad legitymizacją władzy i etyką administracji publicznej, studia nad biurokratycznymi mechanizmami przemocy i językiem instytucji oraz analizy lingwistyczno-kognitywne dotyczące „rezyliencji” i polityk publicznych. W doktrynie wymóg powiązania tematycznego interpretuje się jako koncentrację artykułów wokół wspólnego problemu naukowego oraz

wspólnej tezy, hipotezy lub hipotez badawczych[2]. Wykazanie tego związku obciąża wnioskodawcę i nie powinno być zastępowane rekonstrukcją dokonaną przez recenzenta. Przedstawione uzasadnienie wskazuje szeroki obszar badawczy, lecz nie pokazuje powiązania konkretnych publikacji w sposób tak rozumiany. Uzasadnienie nie wyjaśnia przy tym, jaki wspólny problem łączy wśród dwunastu pozycji podstawowych teksty o legitymizacji władzy z artykułami o prywatności danych wobec modeli biznesowych opartych na danych (poz. 12), o proceduralizacji śmierci w ujęciu prawa, wojny i filozofii społecznej (poz. 8) oraz o cyfrowej bazie do mapowania procesów Zagłady (poz. 11). Przeciwko takiemu powiązaniu przemawia również zawartość zestawu. Wśród pozycji dołączonych jako uzupełniające lub powiązane z cyklem pozycja 16 dotyczy diachronicznej interpretacji procesów fonologicznych w systemach samogłoskowych i spółgłoskowych w ujęciu nostratycznym, pozycja 17 – budowy mikrostruktur w etymologicznym słowniku języka angielskiego E. Kleina. Związku tych prac z legitymizacją władzy i etyką administracji wykaz nie uzasadnia, a przypisuje im rolę metodologicznego prototypu dla modelu GMMBR, co jest związkiem warsztatowym, a nie tematycznym.

Uzasadnienie nie wskazuje też przekonująco ustalenia, do którego cykl miałby prowadzić. Ma to znaczenie zasadnicze, ponieważ przepis wymaga, by znaczny wkład stanowiła całość. Jako dorobek cyklu uzasadnienie wskazuje model triady legalność–uzasadnienie–zgoda jako podstawę operacyjnego pomiaru legitymizacji, zestaw wskaźników wczesnego ostrzegania przed erozją legitymizacji oraz rozwój komponentów LIM i AJTM, które „znajdują kontynuację i pełne rozwinięcie w monografii habilitacyjnej” (wykaz, s. 6). Triada ta pochodzi od D. Beethama, co wykaz odnotowuje przy poz. 7 („Artykuł koncepcyjny wprowadzający triadę Beethama”, s. 4). Uzasadnienie cyklu nie wyjaśnia, jakie nowe ustalenia przyniosło jej zastosowanie w artykułach. Wskazanie funkcji przygotowawczej wobec monografii nie zastępuje wykazania, jaki wkład wynika z ustaleń przedstawionych w samych artykułach.

Wkład cyklu jako całości musi być wykazany odrębnie. Tymczasem, jak wskazano w części 1, autoreferat nie wyodrębnia cyklu, a te same teksty omawia łącznie z całym dorobkiem artykułowym jako osiągnięcia towarzyszące monografii. Także sam wykaz dołącza do cyklu sześć dalszych pozycji pod nagłówkiem „Uzupełniające / powiązane z cyklem”, a opisy części z nich wiążą je funkcją służebną wobec książki: pozycję 16 określono

[2] R.A. Stefański, *Review in the Habilitation Proceedings in the Discipline of Legal Sciences*, „Ius Novum” 2026, t. 20, nr 1, s. 87–88.

jako „prototyp pipeline'u analizy GMMBR", pozycję 17 – jako „fundament dla metodologii GMMBR". W autoreferacie tę samą funkcję przypisano tomom wydanym przez Brill | V&R unipress oraz rozdziałom w monografii, przedstawiając je poprzez ich „transfer do ekosystemu GMMBR / Mechanism Dossiers" (s. 48 i n.).

Wreszcie powstaje kwestia indywidualnego wkładu. Większość pozycji cyklu jest współautorska, a wykaz opisuje wkład własny zbiorczo, dla całego zgłoszenia. Autoreferat zawiera wprawdzie przy poszczególnych publikacjach rubryki „Wkład szczególny / wiodący", jednak żadne z dołączonych oświadczeń nie przypisuje czynności poszczególnym autorom; wszystkie deklarują wkład równy i zawierają wspólny wykaz czynności. W kilku przypadkach, np.„Homo Politicus and Res Publica Today", wykaz czynności ma przy tym charakter warunkowy („ew. pytania otwarte, np. Excel, SPSS, R, w zależności od realizacji"), opisuje więc możliwy przebieg badania, a nie wykonany. Autoreferat wskazuje natomiast po stronie habilitantki m.in. konstrukcję ankiety, kalibrację kategorii odpowiedzi i interpretację wyników (s. 68). Wspólny wykaz czynności nie pozwala zweryfikować opisanego w autoreferacie podziału prac. Zastrzeżenie dotyczy więc stopnia udokumentowania indywidualnego wkładu.

Zgłoszony zbiór nie spełnia wymagań art. 219 ust. 1 pkt 2 lit. b w dwóch wymiarach. Po pierwsze, jedna trzecia pozycji tworzących cykl w wariancie podstawowym, a połowa wraz z pozycjami uzupełniającymi, ukazała się w dwóch czasopismach, z których żadne nie figuruje w wykazie sporządzonym na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. b. Po drugie, brak podstaw do uznania zbioru za cykl w rozumieniu przepisu: nie wykazano przekonująco tezy ani rezultatu wspólnego dla jego pozycji, nie wyjaśniono, co łączy z deklarowanym problemem część pozycji podstawowych, a do zestawu przedstawionego w wykazie dołączono ponadto prace językoznawcze odległe od deklarowanego przedmiotu.

Negatywna ocena całego zgłoszonego zbioru jako cyklu w rozumieniu art. 219 ust. 1 pkt 2 lit. b nie przekreśla wartości poszczególnych publikacji. Nie rekonstruuję z tych publikacji innego cyklu. Oceniam je jako element dorobku, który art. 219 ust. 1 pkt 2 obejmuje także poza osiągnięciami z lit. a–c. W dorobku habilitantki widoczny jest konsekwentnie rozwijany nurt rozważań nad legitymizacją władzy, kategorią należącą do węzłowych w naukach o polityce i administracji. Obejmuje on rekonstrukcję relacji między legalnością, normatywnym uzasadnieniem i społeczną akceptacją władzy, zestawienie legitymizacji przez pochodzenie z legitymizacją przez sposób sprawowania władzy oraz odniesienie tych kategorii do uznawania rządów, współczesnej administracji cyfrowej i

sprawowania władzy za pomocą systemów algorytmicznych. Wartość tego nurtu polega na konsekwentnym zastosowaniu ugruntowanych kategorii legitymizacji do nowych przedmiotów i stanowi wartościową część dorobku, uwzględnioną w ocenie łącznej.

4. Osiągnięcie z art. 219 ust. 1 pkt 2 lit. c – „System GMMBR (Genocidal Micro-Mechanisms of Bureaucratic Routine) oraz biblioteka Mechanism Dossiers (MD 01–40) – narzędzie do analizy instytucjonalnych i językowych mechanizmów decyzji administracyjnych"

Osiągnięcie z lit. c wskazano w wykazie, autoreferat nie wyodrębnia jednak jego omówienia. W części czwartej („Omówienie osiągnięć z art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy") brak podrozdziału poświęconego temu zgłoszeniu i nie odniesiono się do niego jako do osiągnięcia z lit. c. System GMMBR i Mechanism Dossiers pojawiają się w autoreferacie wielokrotnie, ale konsekwentnie jako warstwa metodologiczna książki: „Autorka zaprojektowała i wdrożyła autorską ramę analityczną GMMBR […] Model ten stanowi oryginalne rozwinięcie metodologii theory-guided process tracing" (s. 44), a omówienia tomów wydanych przez Brill | V&R unipress i rozdziału w monografii opatrzono formułą „transfer do ekosystemu GMMBR / Mechanism Dossiers".

Wykaz opisuje zgłoszenie jako „autorski system metodologiczno-narzędziowy", integrujący analizę procesową z analizą językowo-dyskursywną, i wymienia cztery komponenty: książkę kodową GMMBR jako znormalizowany słownik kategorii, Mechanism Dossiers 01–40 jako repozytorium mikroanaliz, procedury rozstrzygania rozbieżności między koderami wraz z oznaczeniami stopnia niepewności oraz wskaźniki wczesnego ostrzegania. Wszystkie cztery należą do aparatu badawczego monografii, a sam wykaz określa system jako „fundament monografii Always in Fives (2025)". Komponenty te stanowią zarazem sposób przeprowadzenia i udokumentowania badania przedstawionego w książce.

Nie przedstawiono rezultatów pozwalających ocenić system niezależnie od jego zastosowania w monografii. Monografia przedstawia wykaz i definicję kodów (oznaczoną jako v1.0), protokół i szablon dossier, nie wskazano jednak udostępnienia systemu poza książką ani nie podano, kto poza wnioskodawczynią użył tych kategorii i z jakim skutkiem. Brak też niezależnego sprawdzenia, czy na ich podstawie inny badacz uzyskuje porównywalne wyniki. Sama nieobecność zewnętrznych zastosowań nie przesądza o wartości osiągnięcia projektowego, pozostawia jednak bez potwierdzenia deklaracje o możliwości zastosowania systemu w innych badaniach. Zdania o modułach wspierających „audyt

komunikacji instytucjonalnej” i „zarządzanie wiedzą archiwalną” pozostają bez przykładu ich rzeczywistego wykorzystania. Deklaracja wykazu, zgodnie z którą system „zapewnia audytowalność i replikowalność badań jakościowych”, nie została w pełni potwierdzona w monografii, która stanowi jego główne zastosowanie.

Przedstawiona dokumentacja potwierdza opracowanie i zastosowanie aparatu metodologicznego monografii. Nie wyjaśnia jednak dostatecznie, dlaczego ten sam aparat należy uznać za odrębne, zrealizowane oryginalne osiągnięcie projektowe w rozumieniu art. 219 ust. 1 pkt 2 lit. c. Wymagałoby to wskazania rezultatu, którego ocena nie sprowadza się do ponownej oceny sposobu wykonania książki. Nie wykazano takiej odrębności ani nie określono, jaki własny wkład naukowy przypisuje się systemowi poza wkładem ocenionym już w ramach monografii i co miałby wnieść do dyscypliny. Wkład narzędzia metodologicznego można wykazać, wskazując na przykład, że jego zastosowanie prowadzi do ustaleń nieosiągalnych dotychczasowymi środkami albo że narzędzie zostało przejęte przez innych badaczy. Jak wskazano wcześniej, żadnej z tych okoliczności nie udokumentowano. Same informacje o zastosowaniach, opisywanych w autoreferacie i wykazie, nie pozwalają stwierdzić znacznego wkładu naukowego systemu w rozwój dyscypliny.

5. Osiągnięcia wskazane w punkcie I.4 wykazu

Pozycja I.4 nosi tytuł „Rozwój interdyscyplinarnej metodologii badań nad językiem instytucji i legitymizacją władzy; wkład w międzynarodową serię naukową Brill | V&R unipress oraz w projekty redakcyjne i dydaktyczne Uniwersytetu VIZJA”. Wykaz zalicza do niej współautorstwo i redakcję pięciu tomów serii Studies in Applied Philology and Linguistic Cognition, współtworzenie modeli „cluster-corpus” i „fraktalnej mikrostruktury” oraz redakcję naczelną czasopism „AI, Law, Politics” i „Dialogica”. Połączono zatem publikacje, rozwiązania metodologiczne i funkcje redakcyjne, które wymagają odrębnego rozpatrzenia.

Opis indywidualnego wkładu w pięć tomów serii nie jest w dokumentacji jednolity. W części II wykazu książki te wymieniono ponadto w punkcie „Wykaz członkostwa w redakcjach naukowych monografii”, a wkład własny opisano przekrojowo przez współtworzenie koncepcji serii, opracowanie struktury redakcyjnej, prowadzenie procesu „recenzyjno-adjudykacyjnego”, redakcję językową, przygotowanie „aparatury bibliograficznej” i standaryzację terminologiczną (s. 8–9). Autoreferat przypisuje natomiast habilitantce szczegółowe zadania badawcze przy poszczególnych tomach i stwierdza, że

wkład każdego współautora jest „równorzędny i traktowany jako jednakowy (100%)" w zakresie odpowiedzialności merytorycznej za całość (s. 47–55). Dokumentacja nie wyjaśnia relacji między tymi odmiennymi opisami zakresu wkładu. Strony tytułowe tomów i oświadczenia współautorów wskazują na współautorstwo, a nie funkcję redakcyjną. Wykaz i autoreferat podają ponadto nazwę serii „Studies in Applied Philology and Linguistic Cognition", podczas gdy co najmniej 2 załączone do dokumentacji tomy ukazały się w serii „Fields of Linguistics – Aktuelle Fragestellungen und Herausforderungen".

Przedmiotem książek są przede wszystkim matryce teolingwistyczne, rekonstrukcja języków makrorodziny nostratyckiej, przekład literacki oraz mikrostruktury etymologiczne. Autoreferat wskazuje ich powiązania z badaniami nad państwem i administracją, nie przedstawia jednak rezultatów tych prac, które w sposób wykazany stanowiłyby znaczny wkład w nauki o polityce i administracji.

Modele „cluster-corpus" i „fraktalnej mikrostruktury" zostały szerzej opisane w autoreferacie. Pierwszy służy weryfikacji translatemów prawnych, drugi opisowi mikrostruktur haseł etymologicznych. Autoreferat wskazuje możliwości ich zastosowania do analizy języka instytucjonalnego, lecz nie przedstawia ustalenia istotnego dla nauk o polityce i administracji, uzyskanego dzięki zastosowaniu tych modeli. Działalność redakcyjna i wdrażanie standardów otwartej nauki mogą być uwzględnione w ocenie aktywności naukowej i organizacyjnej, ale nie stanowią same przez się znacznego wkładu w rozwój dyscypliny.

6. Pozostałe uwagi

Informacje o aktywności naukowej, dydaktycznej i organizacyjnej przedstawiam uzupełniająco. Uwagi dotyczące dokumentacji odnoszą się natomiast do możliwości zweryfikowania twierdzeń, na których oparto zgłoszone osiągnięcia - uchybienia redakcyjne nie stanowią podstawy konkluzji. Docenić należy skalę współpracy i realizowanych przedsięwzięć. Współpraca ta jest częściowo udokumentowana załącznikami do wniosku (np. projekty Jean Monnet, mobilności Erasmus+, program OFIR), a w pozostałym zakresie opisana w autoreferacie i wykazie. Dotyczy ośrodków o uznanej pozycji w tym obszarze badań. Obejmuje ona m.in. udział w warsztatach EHRI i CLARIN w King's College London z referatem o przetwarzaniu świadectw jako danych badawczych oraz uczestnictwo w projektach międzynarodowych.

O skali współpracy świadczą także stypendia i programy, które habilitantka realizowała w ośrodkach zagranicznych. Należą do nich International Research Fellowship w

Yad Vashem w Jerozolimie, non-residential fellowship w USC Shoah Foundation przy University of Southern California z dostępem do Visual History Archive, stypendium European Holocaust Research Infrastructure im. Conny Kristel, w ramach którego prowadziła kwerendy w archiwach niemieckich, zakwalifikowanie do programu RESILIENCE TNA na Bar-Ilan University, którego realizacja według dokumentacji została odroczona, oraz udział w OFIR International Leadership Program. Wymienione stypendia i zakwalifikowanie do programów świadczą o aktywności habilitantki w międzynarodowym środowisku naukowym.

Dokumentacja wymienia współpracę, pobyty oraz kwerendy w kilkunastu instytucjach w kilku państwach, m.in. w Polsce – w Żydowskim Instytucie Historycznym, Muzeum POLIN i Muzeum Azji i Pacyfiku, w Izraelu – w Yad Vashem, Bibliotece Narodowej Izraela, Domu Bojowników Getta wraz z Yad LaYeled, Bar-Ilan University oraz Gesher Institute of Leadership, w Niemczech – w Bundesarchiv, Arolsen Archives, Zentrale Stelle der Landesjustizverwaltungen w Ludwigsburgu i Politisches Archiv des Auswärtigen Amts, w Ukrainie – na trzech uczelniach: Czerkaskim Państwowym Uniwersytecie Technologicznym, Kijowskim Narodowym Uniwersytecie Lingwistycznym i Sumskim Państwowym Uniwersytecie Pedagogicznym im. A. S. Makarenki, w Rumunii – w Elie Wiesel National Institute oraz SNSPA w Bukareszcie, w Wielkiej Brytanii – w King's College London. Do archiwów niemieckich sięgała także w ramach projektu NPRH „Polityka okupacyjna III Rzeszy Niemieckiej na ziemiach polskich (1939–1945)".

Wykaz obejmuje także mobilność dydaktyczną. Według wykazu habilitantka odbyła trzy wyjazdy Erasmus+ Teaching Staff Mobility: dwukrotnie do SNSPA w Bukareszcie (maj 2022 i maj 2023, po osiem godzin zajęć, w 2022 r. na Wydziale Administracji Publicznej) oraz na University of Debrecen (maj 2016), a także Staff Mobility for Training w CEEMAN w Słowenii (czerwiec 2022). W projektach europejskich prowadziła moduł „EU Governance & Decision-Making Processes (visual mapping of institutions and procedures)" w projekcie VISUAL-EU oraz zajęcia w sekcji politologicznej projektu ESPERIDTA. W projekcie ROAD2EU odpowiadała za moduły poświęcone cyfrowej inkluzji społecznej i zdrowiu cyfrowemu w Unii Europejskiej. Odnotować można także współtworzenie programów szkół letnich i zimowych oraz prowadzenie w nich bloków metodologicznych.

Docenienia wymaga też działalność organizacyjna i popularyzatorska: organizacja European Day of the Righteous Among the Nations (2022), międzynarodowych seminariów z prawa konstytucyjnego i systemów politycznych (2024), konferencji translatorycznych w WSTiJO (2015–2016) oraz Translator Days na Uniwersytecie Wrocławskim (2016–2019), a

także stałe warsztaty metodyczne dla studentów i kadry. W dydaktyce prowadzi kursy z systemów politycznych, współczesnej myśli politycznej, marketingu politycznego, wstępu do prawa i prawa konstytucyjnego oraz kurs interdyscyplinarny „Introduction to the Holocaust and Major Genocides of the 20–21st Centuries". Uprawnienia tłumacza przysięgłego nadane przez Ministra Sprawiedliwości stanowią w badaniach nad mediacją językową w administracji okupacyjnej kwalifikację bezpośrednio użyteczną. Wnioskodawczyni pełni ponadto funkcję redaktor naczelnej „AI, Law, Politics" i „Dialogica" oraz zastępcy redaktora „Acta Humanitatis".

Autoreferat i wykaz wskazują także osiągnięcia naukowe niewłączone do części I wykazu. Należą do nich trzy rozdziały w tomach V&R Unipress (2023–2025) oraz kilkanaście artykułów naukowych spoza zestawu zgłoszonego jako cykl: autoreferat wymienia łącznie 35 artykułów z lat 2011–2025. Habilitantka sporządziła też pięć recenzji wydawniczych monografii i podręczników akademickich. Wykaz odnotowuje ponadto trzynaście wystąpień na konferencjach, warsztatach i seminariach naukowych w latach 2021–2024, w tym na konferencjach w Ukrainie. Według dokumentacji habilitantka kieruje ponadto projektem badawczym NPRH „Polityka okupacyjna III Rzeszy Niemieckiej na ziemiach polskich (1939–1945)". Budżet projektu wynosi 3 mln zł, a okres realizacji obejmuje lata 2024–2029. Kierowanie projektem tej skali należy odnotować odrębnie od oceny samej książki jako okoliczność świadcząca o zdolności do pozyskiwania środków zewnętrznych na badania naukowe. Wydanie monografii w drugim roku realizacji oznacza jednocześnie, że przedstawiony materiał badawczy może zostać poszerzony na kolejnych etapach projektu.

Dokumentacja załączona do wniosku pozwala zestawić dwa okresy dorobku publikacyjnego. Na lata 2011–2021 przypada jedenaście publikacji (według załącznika 3 do autoreferatu), w tym kilka w materiałach konferencyjnych i tomach zbiorowych, bez monografii. Na lata 2022–2025 przypada już kilkadziesiąt pozycji, w tym monografia habilitacyjna. W ciągu czterech lat powstało wyraźnie więcej publikacji niż w ciągu poprzednich jedenastu.

Odrębną kwestią jest stan dokumentacji wniosku. Autoreferat i wykaz nie są osiągnięciem naukowym, lecz dokumentami, na podstawie których recenzent ustala, co zostało zgłoszone i jaki jest indywidualny wkład wnioskodawczyni. Ich stan ma znaczenie jako warunek przeprowadzenia oceny.

Autoreferat, który liczy 147 stron, nie zawiera wykazu literatury. Zamiast niego umieszczono notę, że wszystkie cytowane pozycje pochodzą z zestawu References monografii i nie są powielane „w celu uniknięcia redundancji bibliograficznej”.

W autoreferacie, w początkowej części omówienia monografii, poświęconej m.in. aparatowi pojęciowemu dyscypliny, błędnie podano imiona kilku polskich badaczy (s. 28, 30), m.in. Adama Podgóreckiego jako Andrzeja, Zygmunta Ziembińskiego jako Zbigniewa, Jolantę Itrich-Drabarek jako Janinę, Jerzego Hausnera raz jako Wojciecha, raz jako Wiesława, a Tadeusza Wallasa jako Tomasza.

W sekcji drugiej pozostały etykiety schematu roboczego ([A]–[M]) wraz z niewypełnionymi polami („[—]”) i notatką roboczą „[brak danych o suplemencie – do uzupełnienia, jeśli posiadany]”. Sama sekcja opisuje przy tym fizyczne cechy dyplomów, np. „tło drukarskie z liniaturą zabezpieczającą (czerwone linie pionowe)” i „dane ręczne […] wpisane długopisem”, podpis dziekana z adnotacją „(czerwony tusz)” czy „numeracja druku (Intodruk Koszalin)” (s. 4-8).

Na tę samą niestaranność wskazują kalki i wtrącenia z języka angielskiego. Autoreferat zapowiada np. „pipeline audytowalny i przetwarzalny maszynowo, umożliwiający generowanie dashboardów analitycznych, macierzy aktor-instrument i wizualizacji łańcuchów decyzyjnych” (s. 44), a wskaźniki wczesnego ostrzegania określa jako „zasilające dashboardy prewencyjne w monografii” (s. 87). Wtrąceń tego rodzaju (pipeline, codebook, annotacja, gatekeeping, signage) jest wiele, zwłaszcza w częściach od czwartej do siódmej.

Odrębną cechą tego dokumentu jest budowanie wywodu na „triadach”. Autoreferat zawiera liczne takie konstrukcje, nie zawsze wyjaśniając znaczenie ich członów i funkcję analityczną. Przykładem są „państwowość – administracja – polityka”, powracające w kilku wariantach, „forma – znaczenie – genealogia” czy „prawo – administracja – media”. Obok nich występują formuły wieloczłonowe o tej samej budowie.

Kilka z tych formuł ma ustalone znaczenie i zostało przejęte z literatury, jak kryteria prawomocności władzy czy sekwencja z teorii systemów politycznych. W przypadku innych zestawień nie wskazano źródła podziału ani nie wyjaśniono, co z niego wynika. Trudno w szczególności ustalić, czym różni się „państwowość – administracja – polityka” od „państwo – administracja – polityka” oraz od „państwo – administracja – polityki publiczne”, skoro wszystkie pełnią zbliżoną funkcję. Regularność tej formy nie przekłada się na systematyczność wywodu.

Wskazane usterki nie stanowią samodzielnej podstawy oceny wkładu naukowego. Mają znaczenie o tyle, o ile utrudniają weryfikację twierdzeń, na których opiera się wniosek: autoreferat miejscami różni się od monografii, a odwołania do autorów bywają niedokładne.

Odnotowuję wreszcie okoliczność, która dotyczy tekstu ujętego w autoreferacie. Redakcja czasopisma „Young Scientist" wycofała artykuł Y. Kapranova, B. Iwanowskiej, D. Stadniczeńko i T. Wierzchowskiego „Student Perspectives on European Language Policies and Positive Developments in the Digital Context: From Challenges to Change" (2025, nr 2(133), DOI 10.32839/2304-5809/2025-2-133-24; zawiadomienie o wycofaniu: 2026, nr 2(139), DOI 10.32839/2304-5809/2026-2-139-45). Wycofanie nastąpiło po złożeniu wniosku. Artykuł ten wnioskodawczyni omawia w autoreferacie jako pozycję 10 dorobku artykułowego w części 4.2.3 (s.76-77), wraz z opisem materiału, metody i wyników, a jego pełny tekst dołączono do wniosku w załączniku 3 do autoreferatu. W zawiadomieniu redakcja wskazała liczne nieścisłości w wykazie źródeł, w tym odniesienia bibliograficzne niepotwierdzone w publikacjach naukowych i bazach danych, błędnie sporządzone opisy bibliograficzne, odwołania do źródeł, których treść nie odpowiada twierdzeniom przywoływanym na ich poparcie, oraz niemożność zidentyfikowania lub zweryfikowania znacznej części cytowanych pozycji oraz oznaki możliwego wykorzystania generatywnych systemów sztucznej inteligencji. Redakcja podała, że zgodnie z zaleceniami COPE wezwała autorów do wyjaśnień, które nie usunęły wątpliwości, oraz że autorzy nie kwestionują decyzji o wycofaniu.

7. Konkluzja

Na podstawie przedstawionych ocen stwierdzam, że wśród osiągnięć wskazanych przez dr Bożenę Iwanowską znajduje się monografia spełniająca wymóg określony w art. 219 ust. 1 pkt 2 lit. a ustawy oraz że wybrane przedłożone osiągnięcia naukowe stanowią znaczny wkład w rozwój dyscypliny nauki o polityce i administracji.

Przedstawiona monografia naukowa spełnia formalny wymóg dotyczący wydawcy i została wyodrębniona w autoreferacie jako osiągnięcie główne. Jej wkład ma przede wszystkim charakter dokumentacyjny i klasyfikacyjny. Polega na kwerendzie archiwalnej, opracowaniu czterdziestu świadectw według jawnych reguł kodowania oraz ujęciu opisanych w nich procedur w kategoriach analizy administracji, z wyeksponowaniem wymiaru językowego i translacyjnego. Wkład ten uznaję za znaczny mimo zastrzeżeń przedstawionych szerzej w części 2: monografia nie wykazała w sposób wystarczający zapowiadanych

mechanizmów, nie zrealizowała w pełni deklarowanego rygoru metodologicznego, a jej nowość jest węższa niż deklaruje autorka. Art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy wymaga, by wśród osiągnięć stanowiących znaczny wkład w rozwój dyscypliny znalazło się co najmniej jedno z osiągnięć wymienionych w lit. a–c. Wymóg ten spełnia przedłożona monografia.

Tym samym opiniuję wniosek pozytywnie.

Signature Not Verified
Dokument podpisany przez
Tomasz Czapiewski
Data: 2026.11.02 22:00:54 CET